

Щодо системи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

*М.І. Хаєронюк,
доктор юридичних наук, професор,
директор з наукового розвитку
Центру політико-правових реформ*

Розділом ІХ Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки (затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. № 1240), який має назву «Удосконалення системи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції» передбачено, зокрема, такі завдання, як:

1. Проведення аналізу діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції та вжиття за його результатами заходів щодо підвищення ефективності їх роботи.

2. Формування єдиної правозастосовної практики правоохоронних та судових органів у справах, пов'язаних із корупцією.

3. Запровадження спеціалізації прокурорів та слідчих у справах про злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

1. Одним із заходів для виконання **першого із цих завдань** передбачено підготовку та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України пропозицій щодо удосконалення системи органів, відповідальних за протидію корупції та розмежування їх компетенції. Головні розпорядники бюджетних коштів, тобто відповідальні за виконання цього заходу – Мін'юст, МВС, ДПС, Військова служба правопорядку у Збройних Силах, СБУ (за згодою), Генеральна прокуратура України (за згодою).

Для того, щоб ці органи належно розпорядились бюджетними коштами, зверну увагу на таке:

1) нинішні адміністративні корупційні правопорушення, передбачені статтями 172-2–172-9, а також 212-3 КУпАП, відповідно до нових концептуальних підходів законодавця, повинні бути трансформовані в кримінальні проступки з проведенням по ним такої форми розслідування, як дізнання;

2) відповідно до п. 1 Розділу Х «Прикінцеві положення» КПК України положення, що стосуються кримінального провадження щодо кримінальних проступків, вводяться в дію одночасно з набранням чинності законом України про кримінальні проступки;

3) незалежно від введення інституту кримінальних проступків, відповідно до ст. 38 КПК України органами досудового розслідування (органами, що здійснюють і дізнання, і досудове слідство) є слідчі підрозділи виключно:

- органів внутрішніх справ;
- органів безпеки;
- органів контролю за додержанням податкового законодавства;
- органів державного бюро розслідувань.

Тобто Військова служба правопорядку у Збройних Силах із наведеного списку виконавців має бути вже викреслена;

4) відповідно до ч. 4 ст. 216 КПК України слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюватимуть досудове слідство і дізнання щодо кримінальних правопорушень, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до 1-3 категорій посад, суддями та працівниками правоохоронних органів;

5) відповідно до п. 1 Розділу Х «Прикінцеві положення» КПК України положення ч. 4 ст. 216 КПК України вводиться в дію з дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України, але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності цим Кодексом;

6) зазначений Закон «Про державну службу», тобто і наведене визначення службових осіб, втрачає чинність з 1 січня 2013 р.;

7) у ст. 246 КПК України згадується про органи державного бюро розслідувань в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Проте, за такого підходу до формування ДБР органи ДБР в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі можуть потрапити в залежність від керівників органів державної влади на місцях та керівників органів місцевого самоврядування; крім того, це найдорожчий, фінансово надзвичайно обтяжливий для держави варіант, особливо з огляду на те, що він є інноваційним і не апробованим, тобто ризикованим.

Кращим варіантом був би такий:

а) ДБР має центральний офіс (апарат) і три філії – у Львові, Одесі і Харкові;

б) його предметна підслідність є вузькою і поширюється виключно на злочини *із визначеними законом ознаками корупції та корупційні кримінальні проступки* (у КПК слід навести вичерпний перелік статей КК, що відносяться до підслідності ДБР);

в) його персональна підслідність є вузькою: охоплює лише найвищих посадових осіб держави та АРК, керівників правоохоронних органів та військових формувань (перелік відповідних посад має бути визначений в законі), а також глав обласних, Київської та Севастопольської державних адміністрацій, їх заступників, державних службовців, які займають посади державної служби підгрупи I-1 та підгрупи II-1, суддів Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, прокурорів.

2. Залежно від того, як саме буде виконуватися перше завдання (зокрема, коли саме буде створено ДБР і якою буде його територіальна, предметна та персональна підслідність), необхідно буде видозмінити **третє завдання** – запровадження спеціалізації слідчих у справах про злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

3. Що стосується **другого завдання**, то критиці підлягає зміст заходів.

По-перше, «забезпечення взаємодії з Верховним Судом України з метою узагальнення судової практики у справах про корупційні правопорушення та підготовки відповідних роз'яснень» (Мін'юст, Верховний Суд України (за

згодою), Державна судова адміністрація (за згодою)) – не відповідає Закону «Про судоустрій і статус суддів», яким відповідні повноваження ВСУ не передбачені.

По-друге, незрозуміло, навіщо передбачати державне бюджетування на «видання науково-практичного коментарю до Закону «Про засади запобігання і протидії корупції» та положень Кримінального кодексу України» і Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за корупційні правопорушення» (Мін'юст, Генеральна прокуратура України (за згодою), Верховний Суд України (за згодою)), – якщо ці заходи успішно і без будь-якої допомоги держави виконують науковці та приватні видавництва.

По-третє, «проведення аналізу стану дотримання законності органами дізнання, досудового слідства під час прийняття рішень *про відмову у відповідному реагуванні* на факти можливого хабарництва, зловживання владою і посадовим становищем, корупційного правопорушення» (МВС, ДПС, Військова служба правопорядку у Збройних Силах, СБУ (за згодою), Генеральна прокуратура України (за згодою)) – не відповідає КПК України, який більше не передбачає інституту відмови в порушенні кримінальної справи, а також не надає Військовій службі правопорядку жодних процесуальних повноважень.